

องค์ประกอบของเครื่องคอมพิวเตอร์
และภาษาแอสเซมบลี:
ARM และ RaspberryPi3

บทที่ 8 การคำนวณแบบขนานด้วยบอร์ด Pi

รศ.ดร.สุรินทร์ กิตติธรรมกุล
ภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

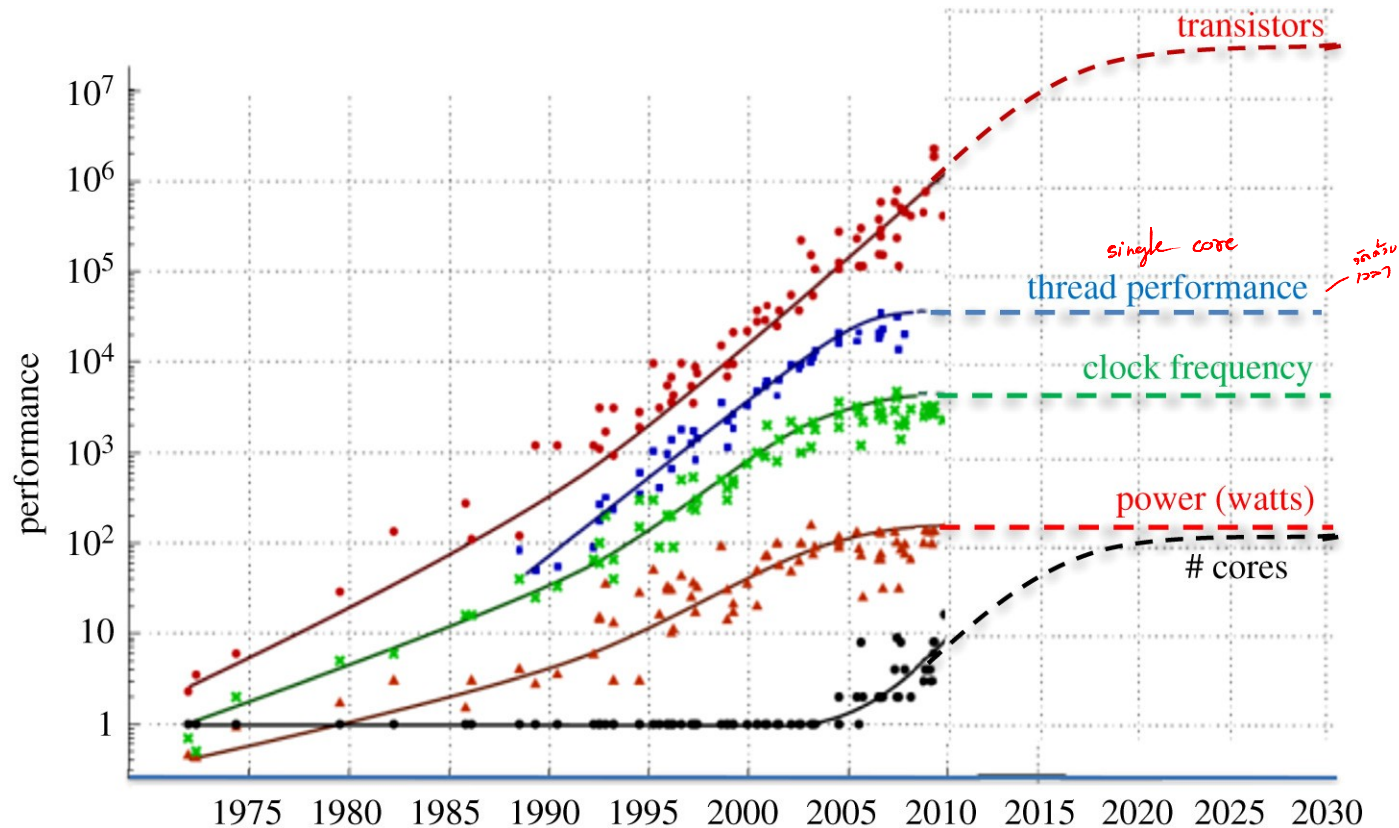
สารบัญ

- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 ข้อมูลและคณิตศาสตร์ในคอมพิวเตอร์
- บทที่ 3 ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ของคอมพิวเตอร์
- บทที่ 4 ภาษาแอสเซมบลีของ ARM เวอร์ชัน 32 บิต
- บทที่ 5 ลำดับชั้นของหน่วยความจำ
- บทที่ 6 อุปกรณ์/วงจรอินพุตและเอาต์พุต
- บทที่ 7 อุปกรณ์เก็บรักษาข้อมูลและระบบไฟล์
- บทที่ 8 การคำนวณแบบขนานด้วยบอร์ด Pi3

8 การคำนวณแบบขนาน

จำนวนทรานซิสเตอร์และประสิทธิภาพของซีพียูเพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่มาก ประมาณ 10 เท่าในเวลา 10 ปี จากเส้นกราฟในรูปที่ M.1 แต่ในช่วงปี ค.ศ. 1995-2005 จำนวนทรานซิสเตอร์และประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเฉลี่ยเป็น 2 เท่าทุก 1.5 ปีหรือ 10 เท่าใน 5 ปีโดยประมาณตามกฎหมายของ Moore (Moore's Law) ที่มา: [wikipedia](#) สืบเนื่องจากการเพิ่มจำนวนบิตข้อมูลที่ประมวลผลได้จาก 4 บิตเป็น 8, 16, 32 และ 64 บิตต่อ 1 คาบสัญญาณคล็อก จากการปรับโครงสร้างการทำงานจากไปป์ไลน์เป็นซูเปอร์สเกลาร์ (SuperScalar) ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการทำงานแบบขนานระดับคำสั่ง (Instruction Level Parallelism) เป็นการทำงานแบบขนานระดับเธรด (Thread Level Parallelism) ในชิปที่รองรับมัลติเธรด (Multithread) และกลายเป็นชนิดมัลติคอร์ (Multi-Core) ที่มา: [wikipedia](#) จนถึงชนิดแมนีคอร์ (Many Core) ที่มา: [wikipedia](#) ในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้

8 การคำนวณแบบขนาน

8 การคำนวณแบบขนาน

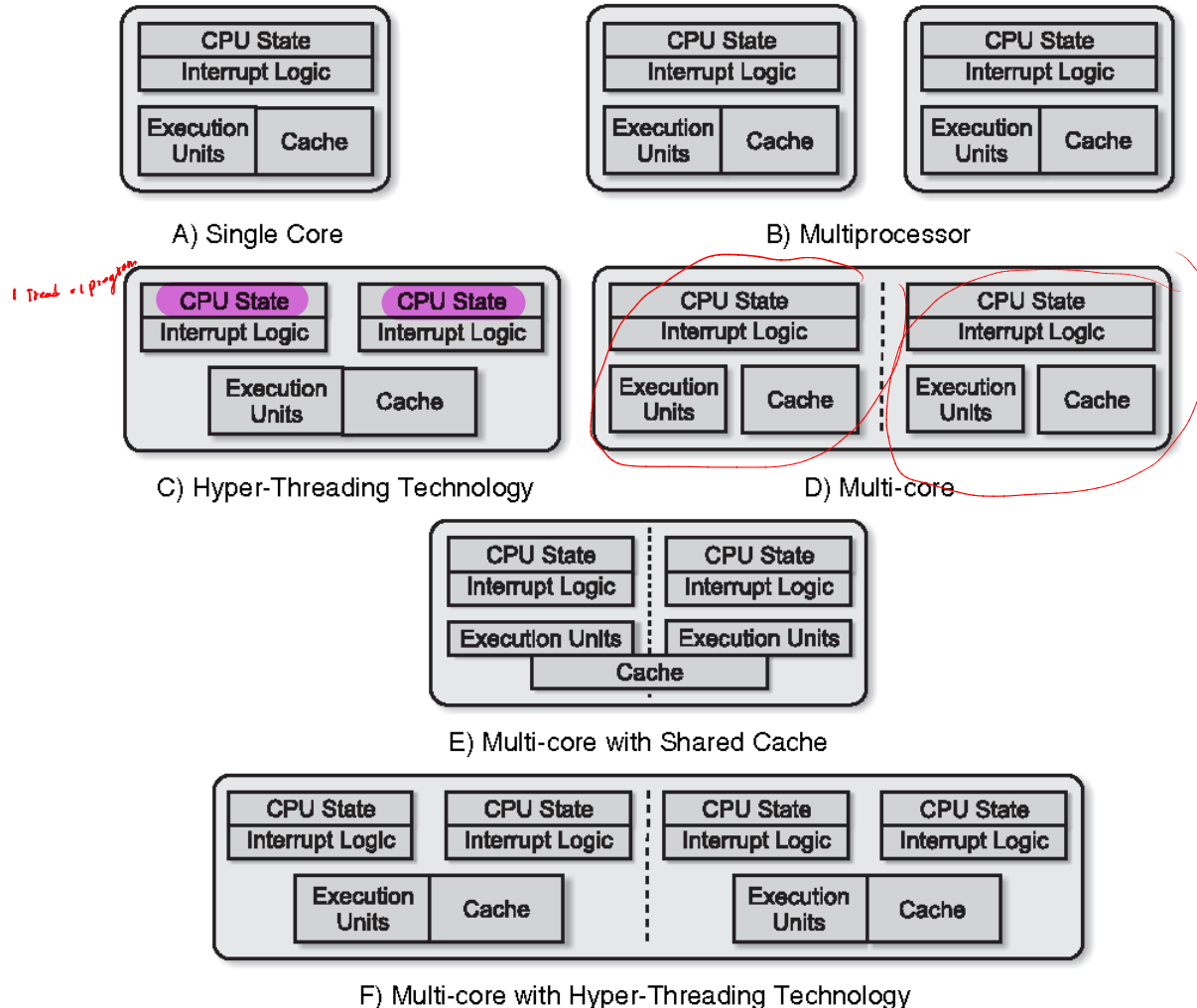
- จำนวนทรานซิสเตอร์ต่อชิปมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากชิปตัวแรกจนถึงจุดอิ่มตัวที่จำนวน 10^8 เท่า หรือประมาณหลายพันล้านตัวในปัจจุบัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามจำนวนคอร์ที่เพิ่มขึ้น
- ความถี่สัญญาณคล็อกสูงสุด หน่วยเป็น เมกะเฮิร์ตซ์ เพิ่มขึ้นช้าประมาณ 10 เท่าในเวลา 12-15 ปีและเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดดประมาณ 10 เท่าในเวลา 5-7 ปีและถึงจุดอิ่มตัวในปี ค.ศ. 2005 เป็นต้นมา
- ค่าประสิทธิภาพของซีพียูเพียง 1 เธรด คือ ประสิทธิภาพของเธรดเดี่ยว (Single Thread Performance) เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดตามความถี่สัญญาณคล็อกและจำนวนทรานซิสเตอร์ เนื่องจากสามารถใช้งานซีพียูได้เพียง 1 แกนประมวลผลเท่านั้น และแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงน้อย ประสิทธิภาพโดยรวมของซีพียูจะเพิ่มขึ้นเนื่องจากจำนวนคอร์
- จำนวนแกนประมวลผลมีเพียง 1 แกนประมวลผลต่อชิปจากอดีตและเพิ่มขึ้นอย่างอย่างก้าวกระโดดและจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนอาจจะอิ่มตัวที่จำนวน 128 แกนประมวลผลโดยประมาณ
- ค่ากำลังไฟสูงสุด (Power) หน่วยเป็นวัตต์ มีค่าเพิ่มขึ้นตามความถี่สัญญาณคล็อกสูงสุด จะมีแนวโน้มค่อนข้างคงที่เพราะข้อจำกัดด้านการระบายความร้อนออกจากตัวชิป แนวโน้มการบริโภคพลังงานที่ไม่เพิ่มสูงอาจเนื่องมาจากเทคโนโลยีการผลิตที่พัฒนาในอนาคต

8.1 เครื่อง

คอมพิวเตอร์แบบ

ขนานชนิดมัลติคอร์

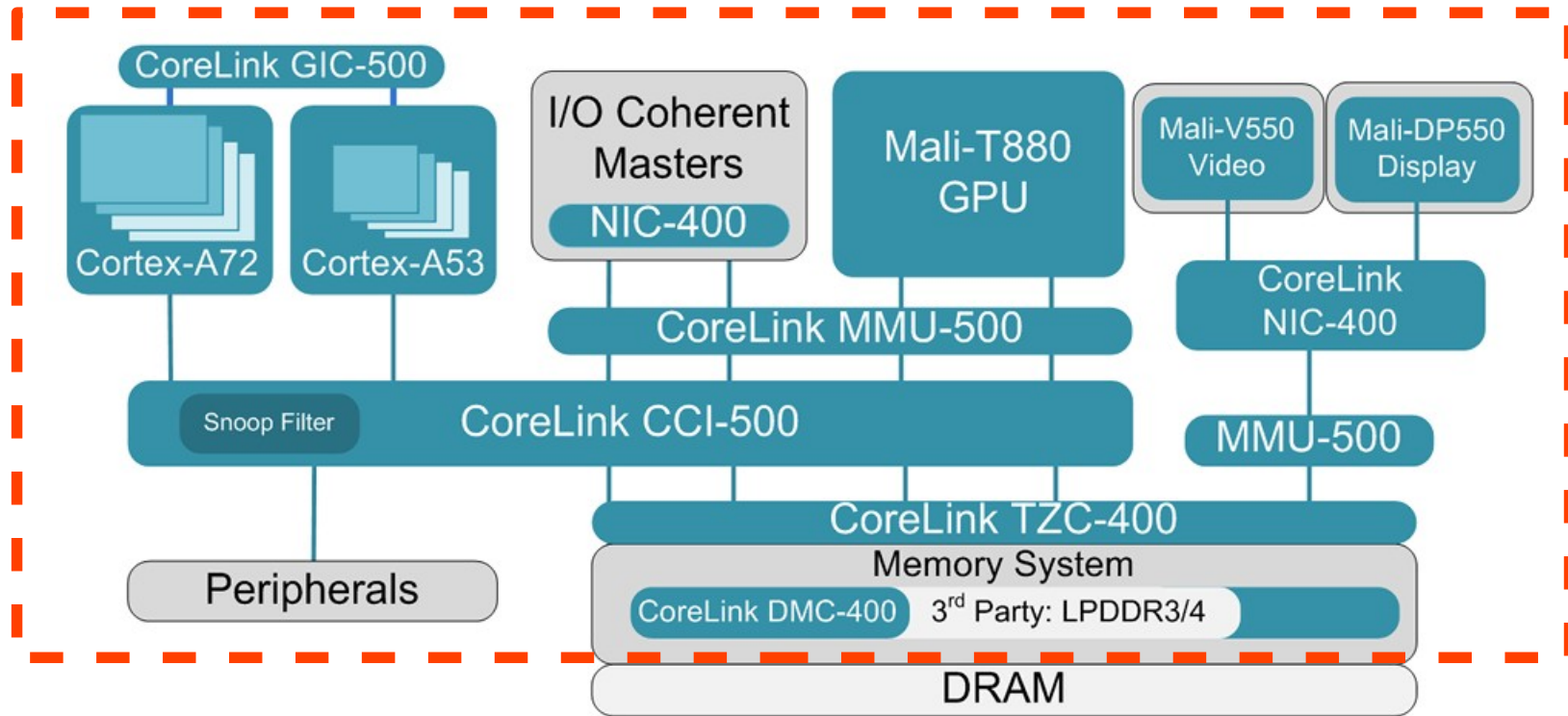
ต่อชิป

8.1 เครื่องคอมพิวเตอร์แบบขนานชนิดมัลติคอร์ต่อชิป

- เครื่องคอมพิวเตอร์แบบขนานชนิด **SMP** (Shared Memory Multiprocessor) ทุกๆ แกนประมวลผลใช้หน่วยความจำหลักหรือ DRAM และอินพุตเอาต์พุตร่วมกัน เป็นต้นแบบของซีพียูมัลติคอร์ในเครื่องคอมพิวเตอร์ทุกชนิดปัจจุบัน ซีพียูเหล่านี้มาจากของผู้ผลิตรายสำคัญ เช่น Intel, AMD และ ARM เป็นหลัก กรณีศึกษาในหัวข้อที่ 8.1.1 และ 8.1.2
- **มัลติคอมพิวเตอร์** (Multicomputer) [Patterson and Hennessy \(2016\)](#) มีลักษณะสำคัญคือ การนำคอมพิวเตอร์ชนิด SMP มาช่วยกันแก้ปัญหาเดียวกัน แต่ละเครื่องมีระบบปฏิบัติการที่แตกต่างกันหรือเหมือนกันก็ได้ ทำให้แต่ละใช้หน่วยความจำ และ I/O แยกอิสระจากกัน การทำงานของโปรแกรมบนเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้การส่งผ่านข้อความระหว่างกัน (Message Passing) ผ่านเครือข่ายเพื่อประสานงานและสื่อสารกัน มัลติคอมพิวเตอร์สามารถจำแนกออกเป็นชนิดย่อยๆ คือ

8.1.1 กรณศึกษา ARM Cortex A72 และ Cortex A53

8.1.1 กรณีศึกษา ARM Cortex A72 และ Cortex A53

โครงสร้างของชิปซีพียูสำหรับคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ชนิดแท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และระบบสมองกลฝังตัวที่ได้รับความนิยม อุปกรณ์เหล่านี้ประกอบด้วยซีพียู ARM Cortex A72 จำนวน 4 แกนประมวลผลและ Cortex A53 จำนวน 4 แกนประมวลผลดังรูปที่ 8.2 เพื่อทำงานร่วมกันตามหลักการ **big.LITTLE** ของบริษัท ARM โดยซีพียู big คือ Cortex A72 เนื่องจากประสิทธิภาพสูงทำให้บริโภคพลังงานมากกว่าเหมาะสำหรับเกมและมัลติมีเดียคุณภาพสูง และซีพียู LITTLE คือ Cortex A53 เพราะมีประสิทธิภาพต่ำทำให้บริโภคพลังงานน้อยกว่าเหมาะสำหรับโปรแกรมทั่วไปที่ใช้งานปกติ ซีพียูทั้งหมดเชื่อมต่อกันด้วย Cache Coherence Interconnect ตัวอย่างชิปที่ใช้ซีพียูทั้งสองชนิดนี้ได้แก่ ชิป Helio X20 ที่มา: wikichip.org ผลิตโดยบริษัท MediaTek ชิป RK3399 ที่มา: wikidot.com ผลิตโดยบริษัท Rockchip สำหรับคอมพิวเตอร์บอร์ดเดี่ยว Rock Pi 4 ที่มา: rockpi.org และ ชิป i.MX8 NXP ที่มา: nxp.com ผลิตโดยบริษัท NXP สำหรับบอร์ดพัฒนาระบบฝังตัว ที่มา: variscite.com เป็นต้น

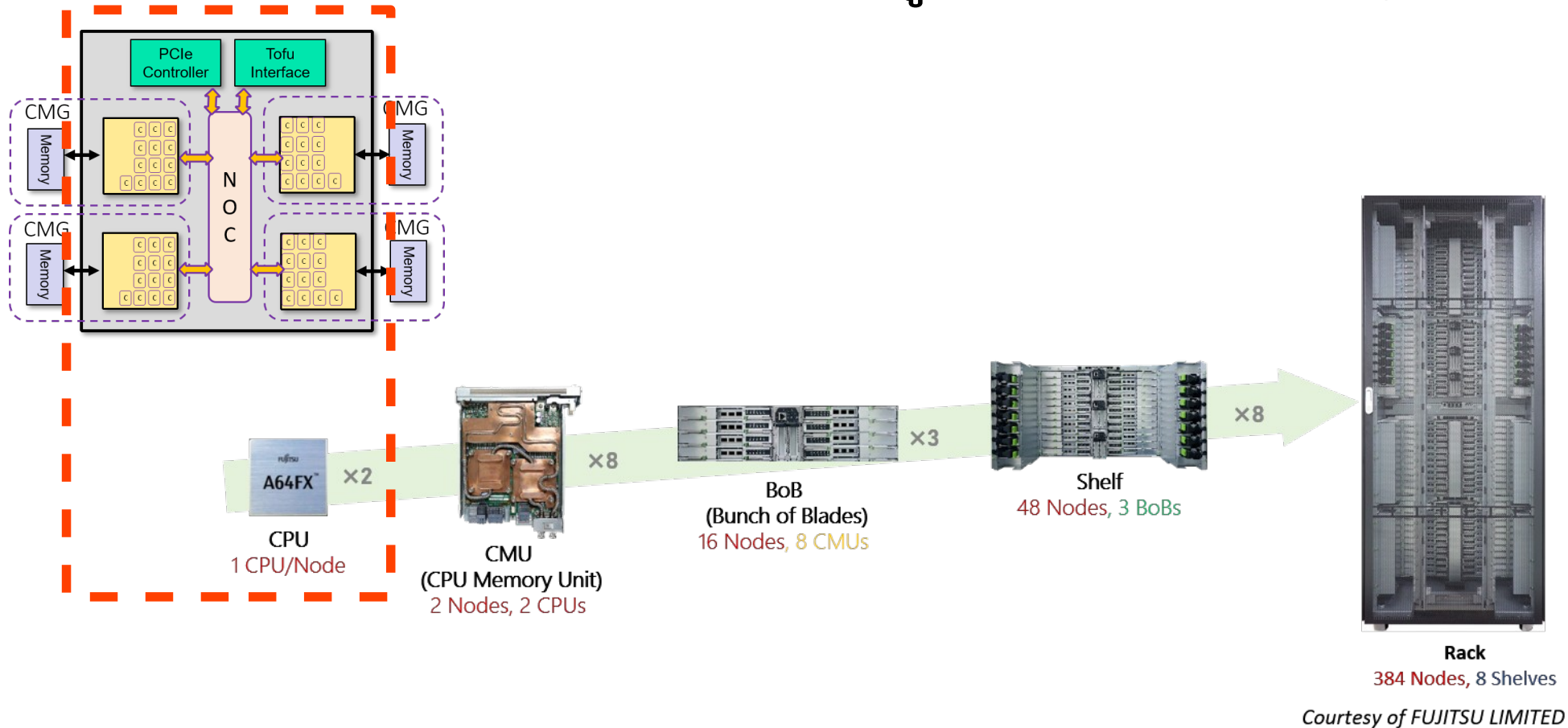
SUPERCOMPUTER FUGAKU - SUPERCOMPUTER FUGAKU, A64FX 48C 2.2GHZ, TOFU INTERCONNECT D

Site:	RIKEN Center for Computational Science
System URL:	https://www.r-ccs.riken.jp/en/fugaku/project
Manufacturer:	Fujitsu
Cores:	7,630,848
Memory:	5,087,232 GB
Processor:	A64FX 48C 2.2GHz
Interconnect:	Tofu interconnect D
Performance	
Linpack Performance (Rmax)	442,010 TFlop/s
Theoretical Peak (Rpeak)	537,212 TFlop/s
Nmax	21,288,960
HPCG [TFlop/s]	16,004.5
Power Consumption	
Power:	29,899.23 kW (Optimized: 26248.36 kW)

8.1.2 กรณีกีฬาชิป Fujitsu A64FX ในซูเปอร์ คอมพิวเตอร์ Fugaku

[https://www.top500.org/
system/179807/](https://www.top500.org/system/179807/)

8.1.2 กรณีกีฬา Fujitsu A64FX ในซูเปอร์คอมพิวเตอร์ Fugaku

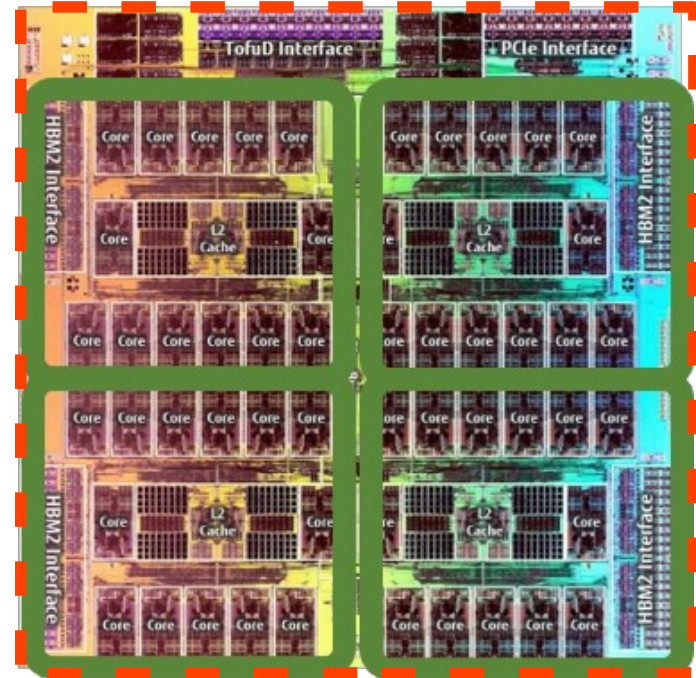
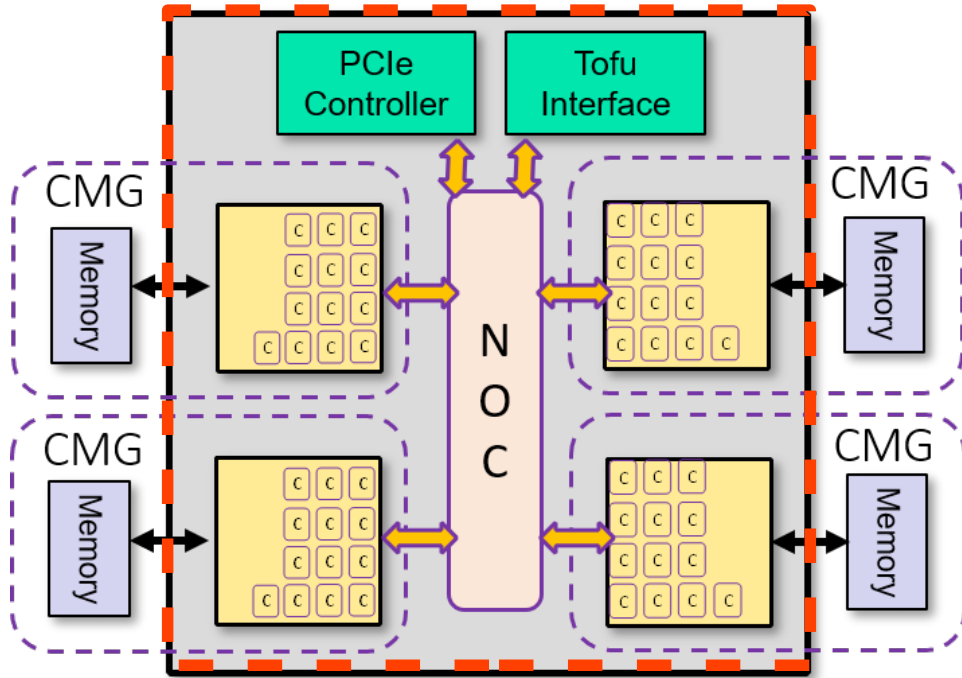

8.1.2 กรณีศึกษา Fujitsu A64FX ในซูเปอร์คอมพิวเตอร์ Fugaku

รูปที่ 8.4 แสดงให้เห็นโครงสร้างภายในของซีพียู Fujitsu A64FX ประกอบด้วยซีพียู ARM จำนวน 4 ชุดๆ ละ 12 แกนประมวลผลรวม 48 แกนประมวลผล ทำงานที่ความถี่ 2.2 GHz ซีพียูแต่ละแกนประมวลผลรองรับคำสั่ง ARM เวอร์ชัน v8.2-A 64 บิต SVE (Scalable Vector Extension) โดย Fujitsu และ ARM ออกแบบร่วมกัน ผู้อ่านสามารถค้นคว้ารายละเอียดเพิ่มเติมที่ [wikipedia](#)

ซีพียูแต่ละชุดเชื่อมต่อกันเครือข่ายบนชิป (Network on Chip: NoC) ชนิดบัสวงแหวน (Ring Bus) และเชื่อมต่อกับหน่วยความจำ HBM2 (High Bandwidth Memory 2) รวม 32 กิกะไบต์ รายละเอียดเพิ่มเติมที่ [wikipedia](#) ตัวชิปเชื่อมต่อกันระหว่างชิปด้วยวงจรชื่อ ToFuD Interface ผ่านอินเตอร์เฟส PCIe (Peripheral Component Interconnect Express) ชิป Fujitsu A64FX ผลิตโดยบริษัท TSMC (Taiwan Semiconductor Manufacturing Company) ด้วยเทคโนโลยี 7 นาโนเมตร ผู้อ่านสามารถค้นคว้ารายละเอียดเกี่ยวกับชิปเพิ่มเติมที่ [github.com](#)

8.1.2 กรณีกีฬา Fujitsu A64FX ในซูเปอร์คอมพิวเตอร์ Fugaku

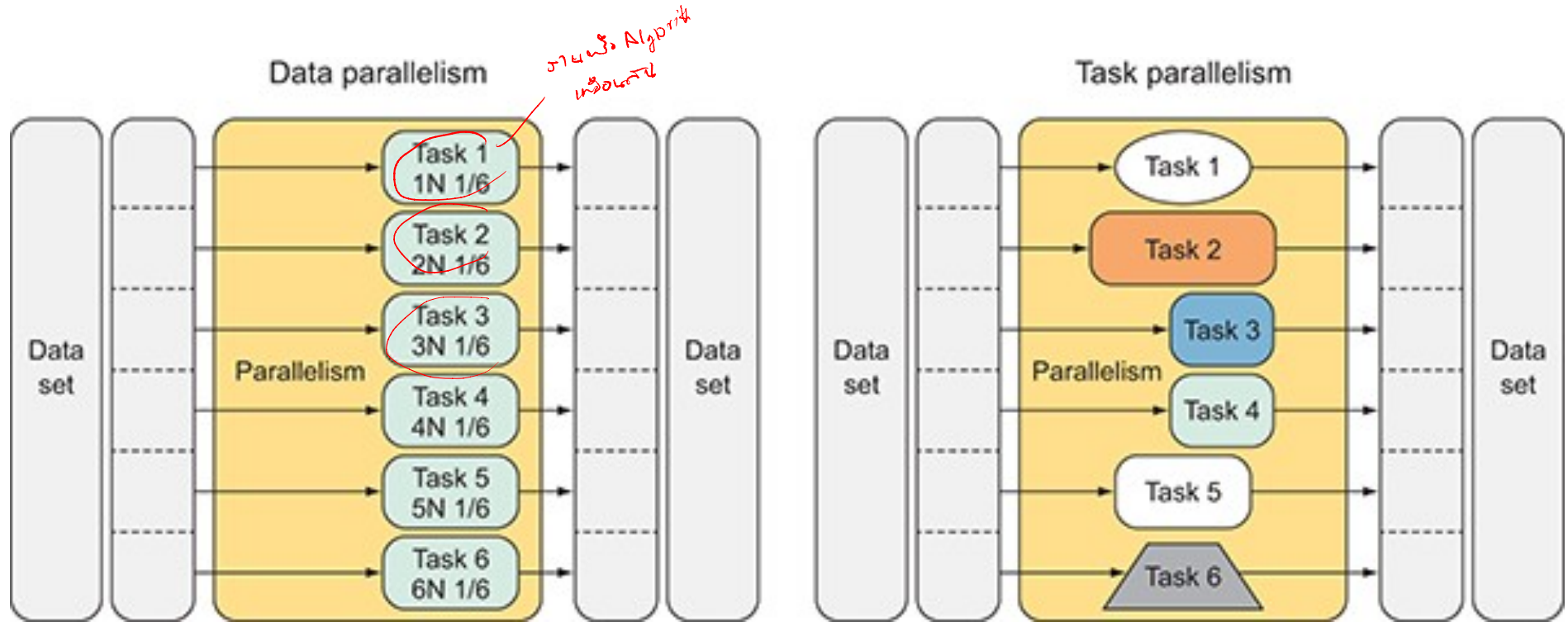

8.2 ความขนาน (Parallelism)

การคำนวณแบบขนานตั้งอยู่บนพื้นฐานของฮาร์ดแวร์และความขนาน (Parallelism) ของปัญหา การคำนวณแบบขนาน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วนคือ

- อัลกอริทึมแบบขนาน (Parallel Algorithm) สำหรับแก้ปัญหาลักษณะต่างๆ ที่สามารถใช้ประโยชน์จากความขนานของปัญหาหรือโจทย์นั้นๆ
- เครื่องคอมพิวเตอร์แบบขนาน (Parallel Computer) ชนิดมัลติคอร์และชนิดแมนีคอร์ซึ่งใช้หน่วยความจำกายภาพร่วมกันมีประสิทธิภาพสูงขึ้นและราคาต่ำลง การพัฒนาโปรแกรมแบบขนานบนเครื่องคอมพิวเตอร์ชนิดนี้อาศัยการพัฒนาโปรแกรมแบบมัลติเธรด (Multithread Programming) ด้วยไลบรารีมาตรฐาน เช่น [Pthread](#) และ [OpenMP](#)

8.2 ความขนาน (Parallelism)

8.3 การพัฒนาอัลกอริทึมแบบมัลติเธรดและแบบขนานด้วยไลบรารี OpenMP

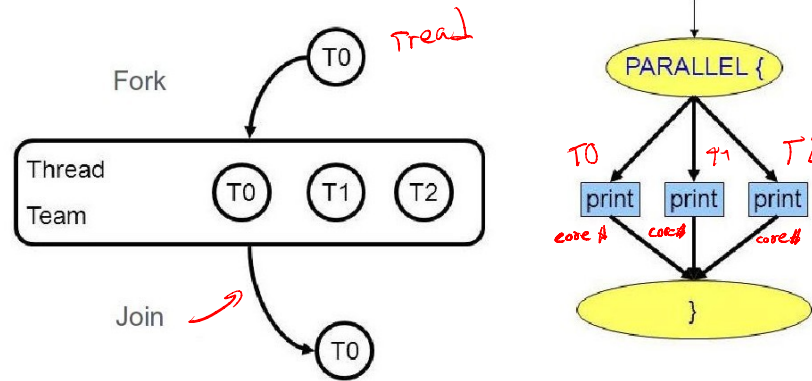
ในปัจจุบัน การพัฒนาอัลกอริทึมแบบขนานมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากอุปกรณ์คอมพิวเตอร์มีซีพียูชนิดมัลติคอร์และชนิดแมนีคอร์เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตามกรณีศึกษาที่กล่าวไปแล้ว ดังนั้น โปรแกรมเมอร์สามารถแปลงฟังก์ชันที่ถูกเรียกใช้บ่อยๆ ให้กลายเป็นเธรดของการทำงานบนคอร์พร้อมๆ กันได้ โดยมีระบบปฏิบัติการที่รองรับการทำงานแบบมัลติเธรด ภาษาที่รองรับการทำงานแบบมัลติเธรด ได้แก่ ภาษา C/C++ ใช้ไลบรารี (Library) มาช่วยเสริมจึงจะรองรับการทำงานแบบมัลติเธรด เช่น PThread และ OpenMP เป็นต้น ส่วนภาษา JAVA รองรับการทำมัลติเธรดโดยธรรมชาติ โดยสรุป โปรแกรมต่างๆ ที่มีอัลกอริทึมแบบขนานสามารถทำงานอยู่บนซีพียูชนิดมัลติคอร์ จะต้องสร้างจำนวนเธรดให้มากกว่าหรือเท่ากับจำนวนคอร์ที่มี เพื่อกระจายเธรดต่างๆ ไปยังทุกๆ แกนประมวลผลให้ทำงานพร้อมๆ กัน

8.3 การพัฒนาอัลกอริทึมแบบมัลติเธรดและแบบขนานด้วยไลบรารี OpenMP

ไลบรารี **openMP** มีประโยคโครงสร้าง (Construct) ที่เสริมการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ภาษา C/C++ และภาษา Fortran ให้สามารถทำงานแบบมัลติเธรดได้ โดยองค์กร openmp.org ได้กำหนดเป็นมาตรฐานแต่ละเวอร์ชันให้คอมไพเลอร์แต่ละตัวทำหน้าที่แปลซอร์สโค้ดตามมาตรฐานด้วยความสนใจ ซึ่งตัวเราเล่มนี้ใช้คอมไพเลอร์ GCC เป็นเครื่องมือหลัก

```
#pragma omp parallel ...  
{  
  // Parallel Region  
}
```

```
#pragma omp parallel  
{  
  printf("Hello world %d\n", omp_get_thread_num());  
}
```


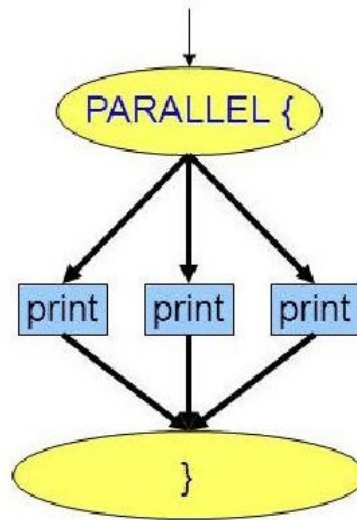
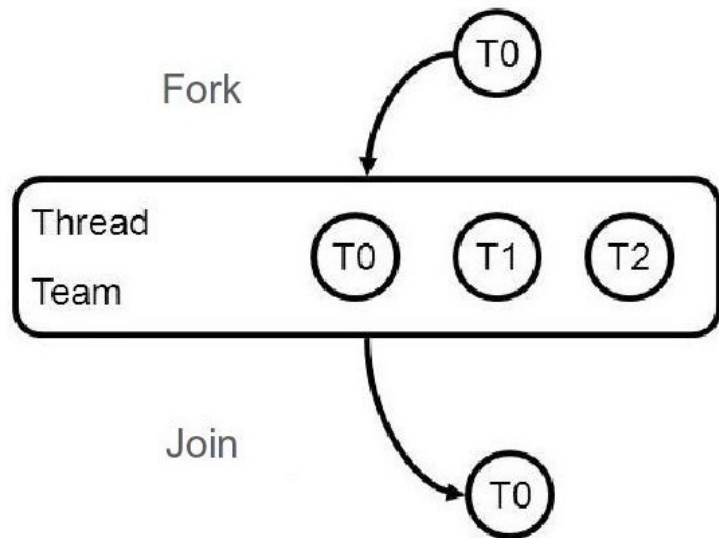
8.3 การพัฒนาอัลกอริทึมแบบมัลติเธรดและแบบขนานด้วยไลบรารี OpenMP

ทุกโปรแกรมเริ่มต้นขึ้นด้วยการสร้าง**เธรดหลัก** หรือ (**Master Thread**) เพื่อทำงานแบบอนุกรม (Serial) ก่อนเสมอ เมื่อเธรดหลักวิ่งมาถึงโปรแกรมบริเวณ Parallel Region เธรดหลักสามารถสร้างเธรดผู้ช่วย ตามรายละเอียดของประโยคนั้น และแจกจ่ายภาระงานให้เธรดเสริมและตัวเธรดหลักเองช่วยกันทำงาน ขั้นตอนนี้ เรียกว่า การ **Fork** ในรูปที่ 8.6 เมื่อแต่ละเธรดทำงานเสร็จสิ้นแล้วก็จะรวมกับเธรดหลัก เรียกว่า การ **Join** เหลือเพียงเธรดหลักทำงานต่อแบบอนุกรมจนกว่าเธรดหลักจะวิ่งถึงบริเวณ Parallel Region อื่นๆ อีก ไลบรารี OpenMP เรียกการทำงานลักษณะนี้ว่า โมเดล Fork-Join

ตามซอร์สโค้ดตัวอย่างในรูปที่ 8.6 การทำงานแบบขนานของเธรดรวม 3 เธรด ประกอบด้วยเธรด T0, T1 และ T2 สั่งพิมพ์ข้อความ Hello World ตามด้วยหมายเลขเธรดประจำตัว โดยใช้ไลบรารี OpenMP เธรด T0 หมายถึง **เธรดหลัก**ซึ่งมีหมายเลขเธรดประจำตัว (Thread ID) เท่ากับ 0 เสมอ ส่วน T1 และ T2 คือ **เธรดผู้ช่วย** (Worker Thread) ซึ่งโปรแกรมเมอร์สามารถอ่านค่าหมายเลขเธรดประจำตัวของแต่ละเธรดได้

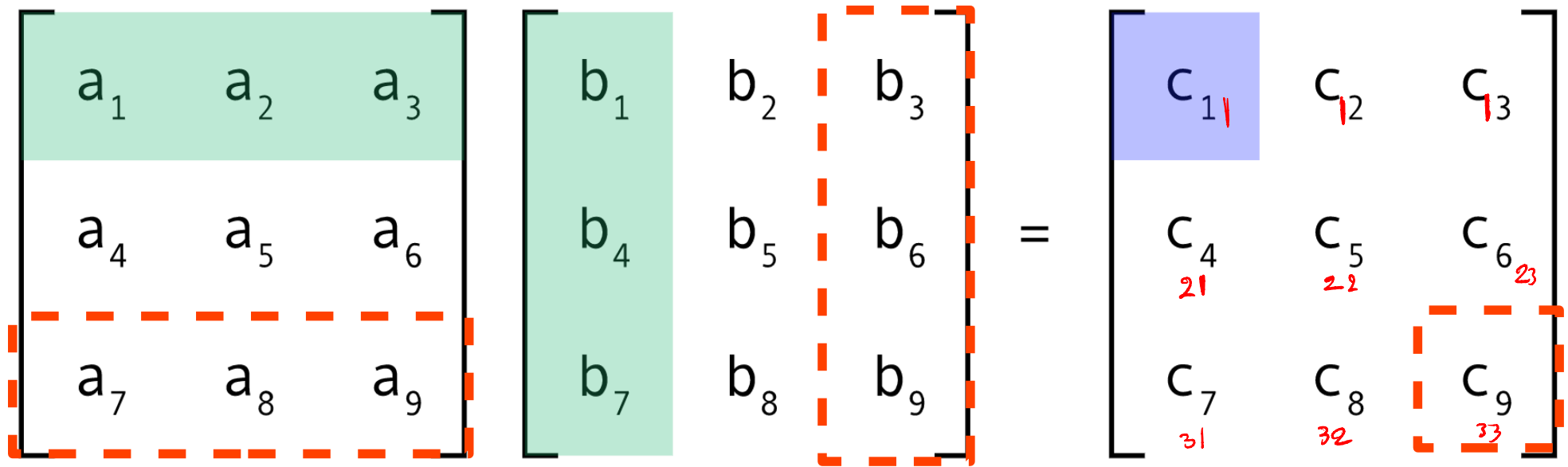
8.3 การพัฒนาอัลกอริทึมแบบมัลติเธรดและแบบขนานด้วยไลบรารี OpenMP

```
#pragma omp parallel
{
    printf("Hello world %d\n", omp_get_thread_num());
}
```


Hello world 1
Hello world 0
Hello world 2

8.3.1 การคูณเมทริกซ์ (Matrix Multiplication) แบบขนาน

8.3.1 การคูณเมทริกซ์ (Matrix Multiplication) แบบขนาน

```
#pragma omp parallel for private(k, j)
for(i=0;i<N;i++) {
    for(j=0;j<N;j++) {
        C[i][j]=0.; // set initial value of resulting matrix C = 0
        for(k=0;k<N;k++) {
            C[i][j]=C[i][j]+A[i][k]*B[k][j];
        } // k
    } // j
} // i
```

หมายเหตุ i คือหมายเลขแถวของเมทริกซ์ C และ j คือหมายเลขคอลัมน์ของเมทริกซ์ C

8.3.1 การคูณเมทริกซ์ (Matrix Multiplication) แบบขนาน

การทดลองจับเวลาเฉพาะการวนรอบนี้เพื่อเปรียบเทียบและคำนวณต่างๆ เธรดหลักจะสร้างเธรดผู้ช่วยที่ประกอบโครงสร้าง `#pragma omp parallel for` ตามจำนวนเธรดที่ผู้ใช้ต้องการ ยกตัวอย่างเช่น 4 เธรด นับรวมเธรดหลัก ตามหลักการ SMP แต่ละเธรดซึ่งประจำอยู่ที่ซีพียูแต่ละแกนประมวลผลจะมองเห็นค่าของตัวแปรทุกตัว ยกเว้น j และ k ซึ่งจะอธิบายต่อไป

เธรดหลักจะแบ่งข้อมูลเท่ากันให้เธรดทั้ง 4 เธรดตามตัวนับรอบ i ดังนี้

- $i=0$ ถึง $\frac{N}{4}-1$ เพื่อคำนวณ $C[i][j]$ โดย $j=0$ ถึง $N-1$
- $i=\frac{N}{4}$ ถึง $\frac{N}{2}-1$ เพื่อคำนวณ $C[i][j]$ โดย $j=0$ ถึง $N-1$
- $i=\frac{N}{2}$ ถึง $\frac{3N}{4}-1$ เพื่อคำนวณ $C[i][j]$ โดย $j=0$ ถึง $N-1$
- $i=\frac{3N}{4}$ ถึง $N-1$ เพื่อคำนวณ $C[i][j]$ โดย $j=0$ ถึง $N-1$

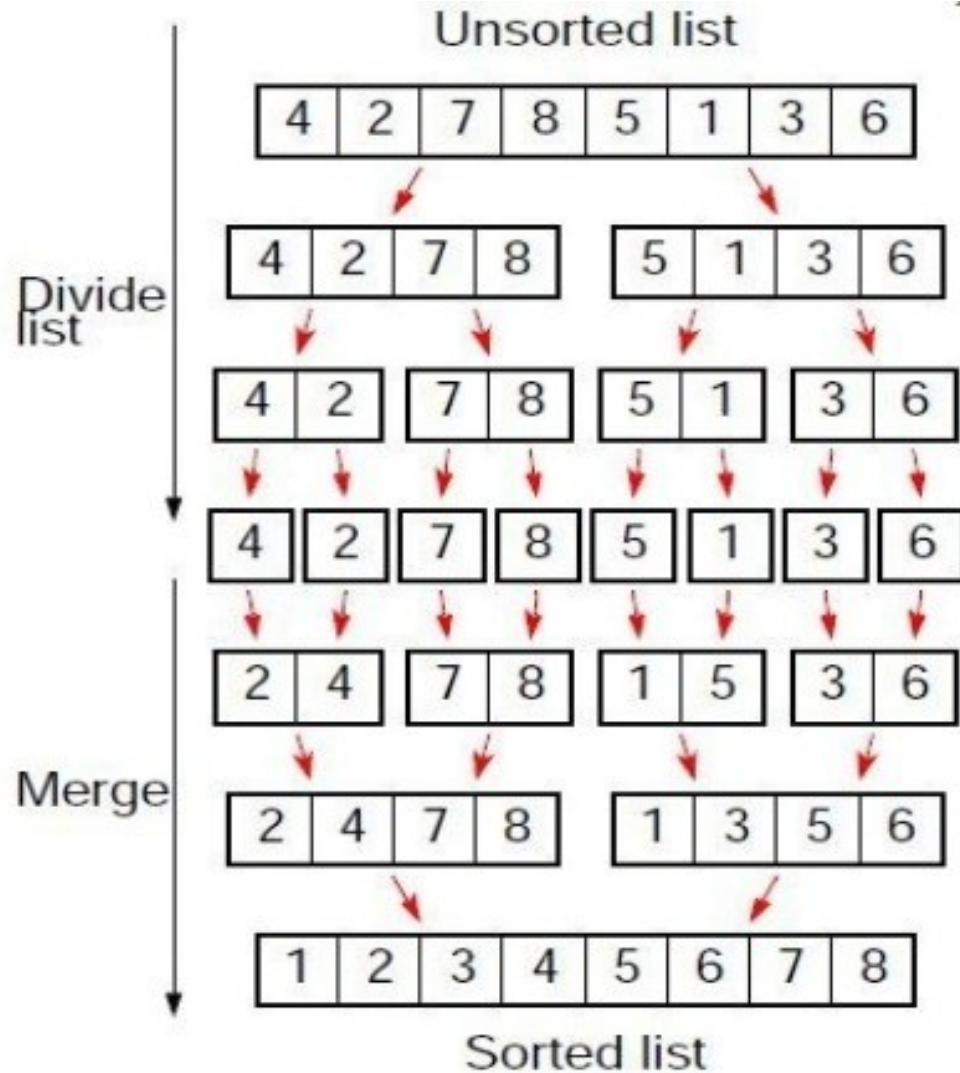
เมื่อได้รับการะงานแล้ว แต่ละเธรดจะวนรอบตัวแปร j และ k ของตนเองตามประโยค `private(j, k)` ตามลำดับ เพื่อที่จะคำนวณได้อย่างอิสระจากเธรดอื่นๆ

8.3.2 การเรียงข้อมูล (Sorting) แบบขนาน

การเรียงข้อมูลเป็นอัลกอริทึมพื้นฐานที่ผู้อ่านควรจะได้เรียนในวิชา เช่น วิชา Algorithm Analysis and Design หรือวิชา Data Structure and Algorithm เป็นต้น อัลกอริทึมเรียงข้อมูลเริ่มต้นจากการทำงานแบบอนุกรม และพัฒนาให้เป็นอัลกอริทึมแบบขนานเมื่อฮาร์ดแวร์รองรับ N คือ ขนาดของข้อมูลที่ต้องการเรียงลำดับ ความซับซ้อนเฉลี่ยในรูปของพีชคณิต $O(\cdot)$ ขึ้นกับอัลกอริทึมที่เลือก ยกตัวอย่าง เช่น

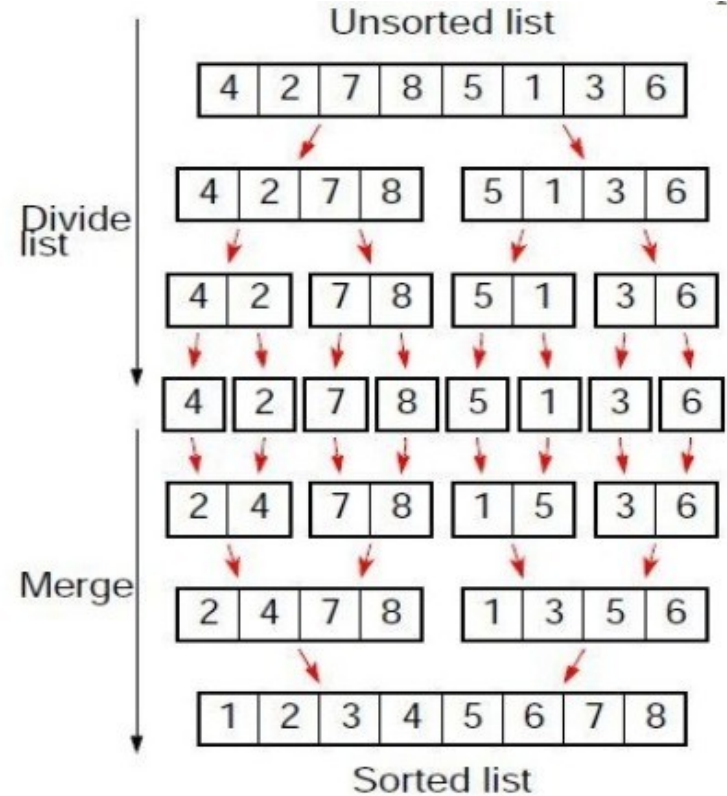
- การเรียงข้อมูลพื้นฐาน เช่น อัลกอริทึม Bubble Sort มีความซับซ้อนเฉลี่ยเท่ากับ $O(N^2)$ สามารถใช้ได้กับข้อมูลทุกประเภท
- การเรียงข้อมูลตามค่าประจำตำแหน่ง เช่น Radix Sort เหมาะกับข้อมูลที่เป็นเลขจำนวนเต็ม
- การเรียงข้อมูลด้วยหลักการแบ่งและยึดครอง (Divide and Conquer) เช่น MergeSort และ QuickSort มีความซับซ้อนเฉลี่ยเป็น $O(N \log_2 N)$ เหมาะกับข้อมูลทุกประเภท

8.3.2 การเรียงข้อมูล (Sorting) แบบขนาน

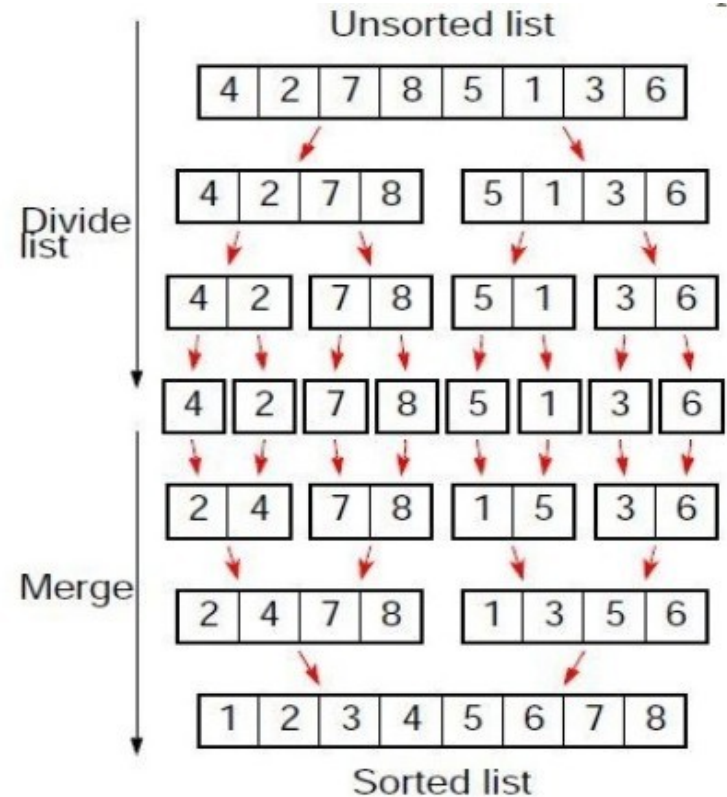
8.3.2 การเรียงข้อมูล (Sorting) แบบขนาน

```
void mergesort_omp(int a[], int size, int temp[], int threads) {  
    if ( threads == 1) {  
        mergesort_serial(a, size, temp);  
    }  
    else if (threads > 1) {  
        #pragma omp parallel sections  
        {  
            #pragma omp section  
            mergesort_omp(a, size/2, temp, threads/2);  
            #pragma omp section  
            mergesort_omp(a+size/2, size-size/2, temp+size/2, threads-threads/2);  
        }  
        merge(a, size, temp);  
    } // threads > 1  
}
```


8.3.2 การเรียงข้อมูล (Sorting) แบบขนาน

```
void mergesort_serial(int a[], int size, int temp[]) {  
    int i;  
    if (size == 2) {  
        if (a[0] <= a[1])  
            return;  
        else {  
            SWAP(a[0], a[1]);  
            return;  
        }  
    }  
    mergesort_serial(a, size/2, temp);  
    mergesort_serial(a + size/2, size - size/2, temp);  
    merge(a, size, temp);  
}
```


สรุปท้ายบท

การคำนวณแบบอนุกรมเป็นพื้นฐานของขบวนการคิดของมนุษย์ แต่ความต้องการของคอมพิวเตอร์ที่หลากหลาย และปริมาณข้อมูลมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้วิวัฒนาการของคอมพิวเตอร์โน้มเอนมาเพื่อรองรับการคำนวณแบบขนานมากขึ้น คอมพิวเตอร์แบบขนานมี 2 ชนิดแบ่งตามการใช้งานหน่วยความจำหลัก คือ ชนิดมัลติคอร์ และชนิดแมนีคอร์ซึ่งใช้หน่วยความจำร่วมกัน และชนิดมัลติคอมพิวเตอร์ซึ่งมีหน่วยความจำอิสระจากกัน การพัฒนาซอฟต์แวร์แบบขนานด้วยไลบรารี OpenMP ซึ่งเป็นที่ยอมรับและนิยมทั่วโลก รวมถึงซูเปอร์คอมพิวเตอร์ Fugaku สามารถรองรับความขนานของข้อมูล ความขนานของงานย่อย และความขนานลูกผสม

References

- <https://royalsocietypublishing.org/doi/10.1098/rsta.2019.0061>
- Micron Technology, I. (2004). Nand flash memory:
Mt29f2g08aabwp/mt29f2g16aabwp/mt29f4g08babwp/mt29f4g16babwp/mt29f8g08fabwp.
- <https://www.raspberrypi.org/forums/viewtopic.php?t=63750>
- https://www.researchgate.net/figure/Block-Diagram-of-Micro-SD-card_fig6_306236972
- <https://gabrieletolomei.wordpress.com/miscellanea/operating-systems/in-memory-layout/>
- <https://freedompenguin.com/articles/how-to/learning-the-linux-file-system>
- Harris, D. and S. Harris (2013). Digital Design and Computer Architecture (1st ed.). USA: Morgan Kauffman Publishing.
- <https://learn.adafruit.com/resizing-raspberry-pi-boot-partition/edit-partitions>

References

- https://www.researchgate.net/figure/Block-Diagram-of-Micro-SD-card_fig6_306236972
- <https://gabrieletolomei.wordpress.com/miscellanea/operating-systems/in-memory-layout/>
- <https://freedompenguin.com/articles/how-to/learning-the-linux-file-system>
- Harris, D. and S. Harris (2013). Digital Design and Computer Architecture (1st ed.). USA: Morgan Kauffman Publishing.
- <https://learn.adafruit.com/resizing-raspberry-pi-boot-partition/edit-partitions>
- <https://medium.com/ai%C2%B3-theory-practice-business/fastai-partii-lesson08-notes-fddcdb6526bb>
- <https://www.semanticscholar.org/paper/Multi-Core-Programming-Increasing-Performance-Roberts/0efa17a35457f6ad00a4834d9e2a20339191598b>